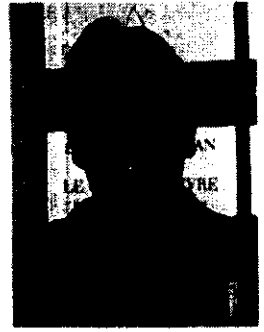

● آرش نقیبیان

در ستایش عشق و معصومیت

مروری بر کتاب «آفتاب نیمه شب»

اشعار دوزبانه ژاک پرور - ترجمه: محمدرضا پارسایار

انتشارات مروارید ۱۳۸۲

ژاک پرور شاعر - منتقد و فیلمنامه نویس برجسته فرانسوی در سال ۱۹۰۰ در نوبلی شهری نزدیک پاریس چشم به جهان گشود. مادرش سوزان از اهالی اورنی و پدرش اهل برتانی بود. شش سال پس از تولد ژاک، پیر دومین فرزند خانواده به دنیا آمد که بعدها به سینماگری پرداخت. کودکی ژاک پرور با روباهای زیبای آن دوران و در کنار دوستان خوبی هم چون «لویی آراگون» سپری شد. در جوانی پرور به محفل سوررئالیست ها راه پیدا کرد و در آن جا با بزرگانی چون روبردسنس، بیژامن پره، فیلیپ سوپو و آندره برتون آشنا شد و در سال ۱۹۲۸ رسماً به جمع آنان پیوست.

به روزگار جوانی ژاک پرور به کارهای متعددی مشغول شد از جمله مقاله نویسی در روزنامه ها، بازی در فیلم های تبلیغاتی و نگارش فیلم نامه. در این میان شاعر بزرگ سوررئالیست فرانسه «هانری میشو» بزرگ ترین حامی او بود. پرور در پناه حمایت های هانری میشو، رشد فکری و فرهنگی چشم گیری کرد و پس از این دوره است که پرور دست به تالیف تعدادی از مهم ترین فیلم نامه های سینمای معاصر فرانسه زد و دوره ای درخشان را با مارسل کارنه کارگردان بزرگ سینمای فرانسه آغاز کرد که حاصل آن فیلم های ارزشمندی چون: «کودکان بهشت»، «دروازه های شب» و «درام مسخر» است.

پرور در سال ۱۹۴۵ مجموعه گفتارها [Paroles] را منتشر می کند که یکی از شاهکارهای هنر مردمی در فرانسه است. این کتاب با استقبال فراوانی روبه رو می شود و پرور را به اوج شهرت می رساند، خاصه این که انتشار کتاب «گفتارها» با آزادی فرانسه از اشغال نازی ها مناسبت می شود.

از ویژگی های شعر ژاک پرور استفاده فراوان او از زبان آرگو «زبان و لحن عامیانه کوچه و بازار» در اشعارش می باشد که شکل سهل و ممتنع به شعرهای او بخشید است. اشعار ژاک پرور در عین سادگی و روانی در خور توجه، حاوی مفاهیم عمیق انسانی و اجتماعی است. گرایش او به اندیشه های چپ و عدالت طلبانه «که خصوصاً در آن عصر و زمانه از ارج و قربی برخوردار بود» و نگاه معصوم و کودکانه او به زندگی از دیگر ویژگی های مهم شعر ژاک پرور به حساب می آید.

معصومیت را شاید بتوان یکی از مهم ترین نگره ها و عناصر شعر پروردانست. او ستایش گر و دریغگوی معصومیت از دست رفته انسان است و هم چون دیگر نویسنده بزرگ فرانسوی «سن تگزوری» در شاهکار بی بدیلش «شازده کوچولو» دریغگویی عصر و زمانی است که انسان ها گوهر وجودی خودشان را از دست نداده بودند.

پرور به معنای واقعی کلمه شاعری آنارشویست است، آنارشویست به مفهوم ضدیت با هر نوع اقتدار و حبس بندی که اندیشه های آزاد آدمی را به بند کشد. او از جمله هنرمندان برجسته ای بود که هنرش برآیند واقعی زندگی اش بود و به شهادت ژان کوال (از نزدیک ترین یاران پرور) در زندگی شخصی و خصوصی خود نیز عمیقاً به مفاهیم انسان دوستانه وفادار بود.

ژاک پرور اندیشه‌ها و مولفه‌های اصلی جهان‌بینی خود را در شاهکارش «کفتارها» به تمامی مطرح می‌کند و هم چون رديه نویسی رادیکال بر ضد حذقت‌ها و دروغ‌ریای حاکم بر جامعه طغیان می‌کند و هم از این روست که شعر این شاعر ضد آکادمیک و طغیان‌گر با استقبال طبقه جوان فرانسوی روبه‌رو می‌شود، که همین امر باعث می‌شود تا در جریان قیام دانشجویی ۱۹۶۸ فرانسه بسیاری از جوانان اشعار پرور را از بر بخوانند. همان‌طور که ذکر شد شعر پرور در عین سادگی و روانی، عمیق و چندوجهی است و این مساله خصوصاً زمانی که بحث ترجمه پیش بیاید نمود خاصی پیدا می‌کند. از اشعار او تا به امروز ترجمه‌های متفاوتی صورت گرفته است. نام‌آورانی چون «حسن هنرمندی»، «رضا سید حسینی»، «نادر نادرپور» و «احمد شاملو» هر کدام بخش‌ها و قسمت‌هایی از شعر ژاک پرور را به فارسی ترجمه کرده‌اند. به تازگی نیز برگزیده‌ای از شعرهای این شاعر بزرگ با ترجمه محمد رضا پارسایار به دوزبان فارسی و فرانسه به چاپ رسیده است. نام محمدرضا

پارسایار برای فرهنگ دوستان و علاقه‌مندان به زبان و ادب فرانسه نامی آشناست. تالیف فرهنگ بزرگ فرانسه - فارسی از مهم‌ترین تلاش‌های ارزشمند این مترجم به حساب می‌آید. قبل از هرگونه اظهار نظری در ارتباط با ترجمه ایشان از شعرهای پرور ذکر این نکته را لازم می‌دانم که با وجود مباحث فراوانی که در ارتباط با ترجمه ناپذیری شعر وجود دارد و این که عده‌ای معتقدند شعر اصولاً به لحاظ پیوند عمیقی که با ریشه‌ها و نحو زبان پیدا می‌کند غیر قابل ترجمه به زبان دیگر است و با این که تا اندازه زیادی با این عقیده موافقم ولی به هر حال ترجمه تنها راه ارتباط بین فرهنگ‌هاست و نیاز به ترجمه‌های خوب و روان در زبان فارسی به شدت احساس می‌شود؛ زیرا یکی از بزرگ‌ترین خطراتی که ادبیات هر ملتی را تهدید می‌کند به تعبیر ظریف منتقد و محقق بزرگ کانادایی (رنه ولک) «گرفتار شدن در چنبره نوعی ناسیونالیسم کوتاه‌فکرانه ادبی و قوم‌گرایی بی‌منطق است که راه هرگونه تحول و پیشرفت را در عرصه‌های ادبی و فرهنگی سد می‌کند».

اما در این میان به اجماع غالب منتقدین ادبی ترجمه‌ای قابل قبول است که بتواند به نوعی بازآفرینی مجدد در عین انتقال زبان شاعر به زبان ترجمه دست یافته باشد. پس از مطالعه شعرهای پرور در کتاب «آفتاب نیمه شب» احساس من به عنوان یک خواننده علاقه‌مند به شعر این بود که این وظیفه «دقت در برگردان شعرها» تا اندازه زیادی تحقق یافته است، به طوری که زبان سهل و ممتنع ژاک پرور به خوبی به فارسی درآمده است و در مواردی که مترجم مرفق نشده از پس انتقال مفهوم و زبان شاعر برآید علت آن را باید در متن اصلی اشعار جستجو کرد، به این مفهوم که پرور علاقه فراوانی دارد تا با زبان بازی کند و در بسیاری موارد کسانی که با ظرافت‌های زبان فرانسه آشنایی دارند حلاوت و دل‌چسبی اصلی این اشعار را در متن اصلی آن احساس خواهند کرد تا در ترجمه آن‌ها.

با تمامی این اوصاف چاپ این کتاب خصوصاً به شکل دو زبانه فرصت مغتنمی است خصوصاً برای دانشجویان زبان فرانسه و علاقه‌مندان این شاعر تا از زلال شعر و اندیشه‌های این هنرمند بزرگ و ساختار شکن قرن بیستم لذت ببرند و بهره‌مند شوند.

یادداشت‌ها و منابع

- ۱- مکتب‌های ادبی - رضا سید حسینی - ج ۱ و ۲ - انتشارات نگاه
- ۲- فرهنگ اصطلاحات ادبی - «فرزین جابیده» سیما داد - مروارید ۱۳۸۲
- ۳- پیرامون ادبیات بومی و ناسیونالیسم ادبی - رنه ولک - مهران حدیدی - ماهنامه تکاپو اردیبهشت ۷۲

آفتاب نیمه شب

گزیده اشعار ژاک پرور

ترجمه محمدرضا پارسایار

